

הרי אמת המים כבר עוברת תחתך.

אלא, כך אברכך: יהי רצון שכל נטיעות
א-1 שנוטעין ממך יהיו משובחים כמותך.

זהו המשל.

המשיך רבי יצחק ואמר לרב נחמן:

אף אתה, רב נחמן, במה אברכך?

אם בתורה — הרי כבר יש לך תורה⁽²⁵⁵⁾.

ואם לגדולה — הרי יש לך גדולה⁽²⁵⁶⁾.

ואם לכבוד — הרי יש לך כבוד.

אם בעושר — הרי כבר יש לך עושר.

אם בבנים — הרי כבר יש לך בנים⁽²⁵⁷⁾.

אלא, כך אברכך: יהי רצון שיהיו כל צאצאי

מעריך מבורכים בכל, כמותך.

תנו רבנן: על שם מה נקרא הגשם הראשון
היורד בתקופת הגשמים "יורה"?

על שם שבירידתו נותנים הבריות ליבם לכך
שמתחילים ימי הגשמים, ועל ידי כך הוא
מורה ומדריך את הבריות להטיח גגותיהן
בטיט, כדי שלא ידלוף הגשם אל תוך הבית,
ולחכנים את פירותיהן שהניחו בשדה
להתייבש, כדי שלא ירטבו בגשם,

ולעשות כל שאר צרכיהן [שאר ההכנות
הנצרכות לימות הגשמים].

דבר אחר: לכן נקרא גשם זה "יורה", על
שם שמורה את הארץ מצמאונה, ומשקה
אותה לעומק, עד תהום [עד עומק האדמה].

שנאמר: "תלמיה רַוָּה נָחַת גְּדוּדָה בְּרִיבִיבִים
תְּמוֹגְגָה צְמוּחָה תְּבַרְךְ"⁽²⁵⁸⁾. והיינו, כשאתה

כנגד צמא.

256. כך גרס הב"ח.

255. יש לדקדק, למה האריך בלשונו? היה לו
לומר: אם בתורה עושר ובנים, הרי תורה עושר
ובנים!

וביאר הכתב סופר, כי מי שהוא עשיר,
מפארים חכמתו ולימודו. ולעומתו, חכמת
המסכן בזויה. וכן להיפך, בן תורה שיש לו קצת
עושר, יקרא עשיר, כי אין דרך בני תורה להיות
עשירים. ולכן, כשבאים יחד תורה ועושר, יכול
להיות שאינו עשיר כל כך, אלא משום שהוא בן
תורה — מכנים אותו עשיר. וכן יתכן שאינו
חכם כל כך, אלא מפני שהוא עשיר, מפארים
חכמתו. לכן פירט ואמר כל דבר בפני עצמו,
לומר שהוא עשיר בפני עצמו, ותלמיד חכם מצד
תורתו לבד.

257. רב נחמן גדול הדור היה, כפי שמצינו
במסכת בבא קמא [צו ב] שהשתבח בכך שהוא
ושבור מלכא אחי בדיני. וכן קיימא לן בכל
הש"ס שהלכה כרב נחמן בדינים. ועשיר היה,
כפי שהבאנו לעיל. והיו לו בנים תלמידי חכמים,
שהם: מר זוטרא בריה דרב נחמן, רבה בר רב
נחמן, רב פפא בריה דרב נחמן, רב חייא בריה
דב נחמן [הוזכרו בכמה מקומות בש"ס]. מנחת
יהודה.

ועיין בעץ יוסף שהביא שרב נחמן היתה בו
גדולה, כפי שמצינו במסכת קידושין [לב א],
שהוא היה חתן הנשיא. וגם היה לו עושר כפי
שמוכח במסכת ברכות [גא ב].

258. פירוש הפסוק: תלמיה — שורות

רימונים או התאנים האחרונות⁽²⁶¹⁾, מעל האילנות, ומשטיף [שוטף בכח] את הזרעים, ומשטיף את האילנות, ועל ידי כך מזיק להם? ⁽²⁶²⁾

תלמוד לומר מהמילה "מלקוש" הצמודה למילה "יורה", שירה אינו לשון קללה. שהרי כך הוא לשון הפסוק: "והיה אם שמע תשמעו וגו' ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש וגו'".

וכך אנו דורשים: מה מלקוש, לברכה, שהרי אי אפשר לומר שהכוונה שהוא שובר גרנות ומשיר פירות, כי אין הם מצויין בזמן ירידת המלקוש [שהרי עדיין לא קצרו את התבואה, והפירות לא הבשילון], ועל כרחך — לברכה הוא. ולשון מלקוש מרמז על כך שגשם זה יורד על המלילות והקשין⁽²⁶³⁾, וממלא את התבואה בקשיה⁽²⁶⁴⁾ [כלומר, הגשם גורם לגרעיני התבואה להיות מלאים וטובים עתה, כשהם על הקש, שהוא הגבעול שלהם],

מרוה את תלמי החרישה של ארץ ישראל, נחת הוא לגדודי בני אדם שבה. הרי לנו שהמקרא משתמש בענין ירידת הגשמים בלשון "רוה".

דבר אחר: לכן נקרא הגשם הראשון "יורה", מפני שהוא יורד בנחת, ואינו יורד בזעף. שלשון "יורה", מלשון הוראה הוא. כאדם המורה לתלמידיו, שמורה בנחת. כפי שנאמר: "דברי חכמים בנחת נשמעים"⁽²⁵⁹⁾.

עד עתה אמרה הגמרא ש"יורה" לשון ברכה הוא. ועתה באה הגמרא לשלול את האפשרות שמשמעות המילה "יורה" הוא לשון קללה:

או שמא אינו "יורה" — אלא לשון קללה, מלשון "ירה יירה"⁽²⁶⁰⁾, שיורד על הארץ בחזקה, כמו חץ, ועל ידי כך משיר [מפיל לארץ, מלשון נשירה] את הפירות שעדיין נמצאים על האילנות, כגון אתרוגים או

ופירוש זה מתאים לדברי הגמרא כאן.

261. כך כתב רש"י. כי רוב הפירות נקטפים מעל האילנות כבר בסוף הקיץ.

262. ולפי זה, צריך לבאר בלשון הכתוב: "והיה אם שמע תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש", דהיינו, שאם לא תשמעו, אזי אתן מטר ארצכם יורה. רש"י, עיין שם. ועיין בהגהות הב"ח.

263. "מלילות" הם גרעיני התבואה. "קשין" הם גבעולי התבואה.

264. כך פירש כאן רש"י. ועיין ברש"י על הפסוק שהביא עוד פירוש, שמלקוש — לשון

המחרשה. נחת גדודיה — להניח לגדודיה, לעשות נחת לבריות. ברכיבים — הוא מטר הדק. תמוגגה — לשון המסה. מפרשי המקרא.

259. עוד פירש רש"י, דהיינו מלשון חץ יורה, שהולך ביושר, ואינו נוטה לכאן ולכאן. עוד פירש, דהיינו שמתכוין לארץ, ואינו יורד בזעף.

260. רש"י הביא כאן פסוק זה. וכך הוא לשון הפסוק: "לא תגע בו [בהר סיני] יד, כי סקל יסקל או ירה יירה, אם בהמה אם איש לא יחיה". ופירש שם רש"י: יירה — יושלך לארץ. ולפי זה, לכאורה אין עניינו לכאן. אמנם יש מפרשים שפירשו שם, ש"ירה יירה" היינו בחצים [האבן עזרא פירש שם כך: סקל יסקל — מקרוב. ואם ברח אל ההר, יורוהו המורים].

כמו כן, אף יורה, לברכה.

לברכה.

ממשיכה הגמרא ודנה, שמא בכל זאת אפשר לומר שמלקוש לקללה:

ויורה גופיה [עצמו], מנלן [מנין לנו] שלברכה הוא יורד?

או שמא אינו מלקוש — אלא לשון מל וקשה, והיינו שהגשם הזה מל את קשיות ליבם (265) של ישראל⁽²⁶⁶⁾, שעל ידי חוזקו הוא מפיל את הבתים, ומשבר את האילנות⁽²⁶⁷⁾, וכמו כן, הוא מעלה את הסקאין (הוא מין ארבה?)⁽²⁶⁸⁾

דכתיב: "ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם כי נתן לכם את המורה לצדקה ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון"⁽²⁶⁹⁾. מלשון "המורה לצדקה" מוכח שהיורה בא לטובה ולברכה⁽²⁷⁰⁾.

תלמוד לומר מהמילה הסמוכה לו לפניו: "יורה". מה יורה, לברכה, אף מלקוש —

תנו רבנן: יורה — זמנו בחודש מרחשון. ומלקוש — זמנו בחודש ניסן.

דבר המאוחר. כפי שמצינו שתרגום "והיו העטופים ללבן" — לקישיא.

270. לכאורה סוגיית הגמרא קשה קצת. שבתחילה רוצה ללמוד שהיורה לברכה ממלקוש, ולבסוף לומד שהמלקוש לברכה מהיורה!

265. כלשון הכתוב [דברים ל ו]: "ומל ה' אלקיך את לבבך וגו'". והיינו, כשם שמילה מסירה את הערלה האוטמת, כך יסיר הקב"ה את המפריעים והמונעים מלשוב לעבודת ה'.

וכתב הקרן אורה, שלפי מה שכתב רש"י [כפי שנתבאר בגמרא], שאין קללת היורה מצויה במלקוש — ולהיפך, מבואר שאפשר ללמוד זה מזה, שהרי לאותו ענין אינה קללה. עיין שם.

266. עוד פירש רש"י, דהיינו שמל ומחתך דבר קשה, שחותך ומשבר את הבתים.

ובמראה כהן כתב גם כן שהסוגיא תמוהה מאוד לפי הגירסא שלפנינו, שמתחילה משמע שהיה פשוט שמלקוש לברכה, ולבסוף למדים מלקוש מיורה [כי לפי גירסא זו משמע שיורה ומורה — אחד הם]. אם כן, מתחילה היה צריך להביא את אותו מקרא שיורה לברכה!

267. רבינו גרשום כתב, שמלקוש משמע לשון מחתך. עיין שם.

וכתב ישש כאן טעות סופר, וצריך לומר: או אינו אלא שמפיל וכו', תלמוד לומר מורה ומלקוש. מה מורה לברכה וכו'. ולאחר מכן צריך לומר: ומורה גופיה מנלן, דכתיב את המורה לצדקה. וכך הוא ביאור הסוגיא: תלמוד לומר מורה ומלקוש, היינו אותו מקרא "גשם מורה ומלקוש". ולא ידענו שיורה לברכה — רק מהיקש למלקוש. ואין אנו יודעים שמלקוש לברכה — רק מהיקש למורה. עיין שם.

268. ו"מלקוש" לשון ארבה הוא. כמו "והנה לקש אחר גזי המלך" [עמוס ז]. רש"י.

269. לעיל במשנה שנינו ש"בראשון" היינו בחודש ניסן, שבאותה שנה ירד היורה בחודש ניסן. אמנם במצודת ציון על הפסוק פירש כן: "כי נתן לכם את המורה לצדקה" — יתן לכם את המטר בצדקה, ולא לפי הגמול. "ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון" — כלומר, כמו קודם עצירת הגשמים, שהיה כל אחד בזמנו.

ש'אדם מולל אותן בידו. כפי שנאמר "וקטפת מלילות בידך]" ועל הקשין. והיינו הך, שהמלקוש יורד אחרי שהתבואה צמחה.

תנו רבנן: יורה — זמנו בחודש מרחשון. ומלקוש — זמנו בחודש ניסן.

אתה אומר שזמנו של היורה בחודש מרחשון. או שמא אינו אלא בחדש כסליו? (273)

תלמוד לומר: "בעתו יורה ומלקוש". מה מלקוש — בעתו, בחודש ניסן הוא יורד, שהרי נקרא מלקוש על שם שהוא יורד על המלילות והקשין, והם מצויים רק בחודש ניסן, אף יורה — בעתו, בחודש מרחשון.

תניא אידך [שנינו בברייתא אחרת]: יורה — זמנו בחודש מרחשון, ומלקוש — זמנו בחודש ניסן. דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: יורה — זמנו בחודש כסליו.

מאן [מיהם] אותם חכמים שחולקים על רבי מאיר, ואומרים שהיורה יורד בכסליו?

אמר רב חסדא: שיטת רבי יוסי היא.

דתניא: איזו היא רביעה ראשונה [הזמן

אתה אומר כך, שהיורה הוא הגשם היורד במרחשון, ומלקוש הוא הגשם היורד בניסן.

או שמא אינו אלא יורה זמנו מוקדם יותר, בחודש תשרי, ומלקוש זמנו מאוחר יותר, בחודש אייר? (271)

תלמוד לומר: "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש". "בעתו" משמע בזמן הראוי לו ביותר. והיינו בחודש מרחשון, שאז הוא זמן רביעה ראשונה, כפי שמוכח להלן בגמרא.

עתה חוזרת הגמרא ודנה בענין הגשם הנקרא "מלקוש".

"מלקוש" — אמר רב נחילאי בר אידי אמר שמואל: דבר שמול קשיותיהן [קשי ליבם] של ישראל. שכאשר אינו יורד, חוזרין ישראל בתשובה, ומתענין ועושין צדקות (272).

דבי רבי ישמעאל תנא: לכן נקרא אותו גשם "מלקוש", על שם שהוא דבר שממלא את התבואה בקשיה [כאשר היא כבר צמחה, ומצויה על קשיה, על הגבעול שלה]. שהמלקוש משלים ומסיים את צמיחתה.

במתניתא תנא: נקרא מלקוש, על שם שהוא דבר שיורד על המלילות [ראשי השיבולים,

273. כך היא הגירסא לפנינו. אמנם צריך להבין את המשך הגמרא: מה מלקוש בעתו, בחודש ניסן, שרק אז הוא יורד הגשם על המלילות והקשין, כפי שמרמזת המילה "מלקוש", אף יורה — בעתו. ולכאורה יש להבין, מה זה מלמדנו לגבי היורה, וכי מגין נדע מתי הוא "עתו" של היורה? ועיין ברש"י [ד"ה ת"ל בעתו], וככל הנראה יש כאן נוסחאות שונות.

271. שאף אז יש עדיין מלילות וקשין, ולכן נקרא שמו מלקוש. רש"י. עיין שם שהביא עוד גירסא בזה.

272. כך פירש רש"י. ולכאורה צריך לומר, שירידת גשם זו חשובה היא לתבואה, שהיא ממלאה אותה בקשיה, כפי שהגמרא אומרת לעיל ולהלן, ולכן אם אינו יורד, מתענין וכו'.

אם כן, מה ששנינו בכרייתא, שחכמים סוברים שזמנו של היורה בחודש כסליו הוא, שיטת רבי יוסי היא (276).

אמר רב חסדא: הלכה כרבי יוסי.

אמימר מתני להא דרב חסדא כהא לישנא
[אמימר שנה את דברי רב חסדא בלשון זו]:

בשלשה במרחשוון שואלין את הגשמים,
[מתחילים לשאול ולבקש את הגשמים,
באמירת "ותן טל ומטר"].

רבן גמליאל אומר: בשבעה בו [בחודש
מרחשוון] שואלין את הגשמים.

אמר רב חסדא: הלכה כרבן גמליאל.

ולפי האופן בו שנה אמימר את דברי רב חסדא, אין פסק ההלכה שלו קשור לענין תענית גשמים, אלא לענין זמן שאלת הגשמים.

אומרת הגמרא: **כמאן אזלא הא דתניא** [לפי איזו שיטה הולכת הברייתא דלהלן]: **רבי שמעון בן גמליאל אומר: גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה, דהיינו, שירדו גשמים, ופסקו שבעה ימים, ואחר כך ירדו שבעה ימים רצופים זה אחר זה, אתה מונה בהן, באותם פרקים של ירידת גשמים, רביעה ראשונה, ושניה, ושלישית?**

הראשון של ירידת הגשם, והוא היורה?]

ומבאר הברייתא: ישנם שלשה פרקים של ירידת גשמים, וכולם, יורה הם:

א. הירידה הבכירה [הראשונה] של היורה, זמנה בשלשה במרחשוון.

ב. הבינונית — בשבעה בו [בחודש מרחשוון].

ג. והאפילה [האחרונה] (274) — בשבעה עשר בו. דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: הראשונה בשבעה במרחשוון, והבינונית בשבעה עשר בו, והאחרונה בעשרים ושלשה בו.

רבי יוסי אומר: הראשונה בשבעה עשר במרחשוון, והבינונית בעשרים ושלשה בו, והאחרונה בראש חדש כסליו.

וכן היה רבי יוסי אומר: אם לא ירדו גשמים בזמנם, אין היחידים [חסידים] (275) מתעניין עד שיגיע ראש חדש כסליו. כי מתחילים להתענות תענית גשמים כאשר עבר זמן רביעה שלישית, ולא ירדו גשמים.

הרי לנו, ששיטת רבי יוסי היא, שהזמן האחרון של ירידת היורה הוא בראש חודש כסליו.

274. כלשון הכתוב "כי אפילות הנה" [שמות ט]. רש"י.

275. כפי ששנינו להלן במשנה [י א], עיין שם.

276. הקשה השפת אמת, הרי רבי יוסי אומר שראש חודש כסליו הוא סוף זמן הרביעה, אם

כן, זמן היורה הוא בחודש חשוון! וכתב, שצריך לומר שכל זמן שהוזכר, זמן תחילת הגשם הוא, אבל הגשם ממשיך ויורד עוד מספר ימים. ואם כן, כיון שהזמן השלישי של הרביעה בראש חודש כסליו הוא, וממשיך עוד כמה ימים, יוצא שכסליו, זמנו של היורה הוא.

כמאן [כשיטתו של מין] מתבאר ברייתא זו -

לשלישית יותר משבעה ימים.

כשיטת רבי יוסי. שאמר שהרביעה הראשונה בשבעה עשר, הבינונית בעשרים ושלשה, והאחרונה בראש חודש כסליו. ולשיטתו אפשר לקיים את דברי הברייתא.

אמר רב חסדא: הלכה כרבי יוסי (278).

שואלת הגמרא: לאיזה צורך עלינו לדעת אימתי הוא זמנן של שלשת הרביעות?

והיינו, שירדו גשמים ברביעה ראשונה שהיא בשבעה עשר בחשוון, ופסקו שבעה ימים עד עשרים ושלשה בו, שהוא זמן רביעה שניה. ומשם ואילך ירדו גשמים ברציפות שבעה ימים, עד יום שלשים, שהוא ראש חודש כסלו. נמצא שאתה מונה בהן רביעה ראשונה שניה ושלישית, כפי שנתבאר (277).

בשלמא זמן רביעה ראשונה, עלינו לדעת אימתי הוא זמנה, כי נפקא מינה לענין לשאול את הגשמים. שמאותו זמן מתחילים לומר "ותן טל ומטר".

אבל לשיטת התנאים האחרים, אין הברייתא מתייבשת. כי לשיטת רבי מאיר, יש בין רביעה ראשונה לשניה יותר משבעה ימים. ולשיטת רבי יהודה, יש בין רביעה שניה

זמן רביעה שלישית — גם כן עלינו לדעת אימתי הוא, לענין להתענות. שאם לא ירדו כלל גשמים עד אותו זמן, מתחילים היחידים להתענות שני וחמישי ושני.

אלא רביעה שניה, למאי? לאיזה צורך עלינו לדעת אימתי הוא זמנה?

277. כך כתב רש"י. ועיין ברבינו חננאל מה שכתב בזה.

278. רש"י [בסוף ד"ה כר' יוסי] גורס: "אמר רב חסדא, הלכה כרבי יהודה", שאומר שבכירה בז' במרחשון, ואז מתחילין לשאול את הגשמים. אמנם הגירסא שלפנינו היא: "אמר רב חסדא, הלכה כרבי יוסי". וכן פסק הרמב"ם. והש"ך ביורה דעה [סימן ר"כ] תמה עליו ועל הבית יוסף, הרי מקובלנו שמתחילין לשאול את הגשמים ביום ז' במרחשון, וזה לא כר' יוסי, שהרי אמרנו שמתחילין לשאול בזמן רביעה ראשונה, ולשיטת רבי יוסי, רביעה ראשונה בי"ז במרחשון!

להרמב"ם, כי מה ששינוי בברייתא בכירה ובינונית ואפילה, היינו בסדר השנים, כשהשנה היא מבכרת או מאפלת. ובאמת כולם מדברים על רביעה שניה. ולפי זה, שאלה אינה תלויה בדבר, שהרי גם ברביעה ראשונה שואלין. ומה שהגמרא אומרת "ראשונה — לשאלה", היינו שבזמן שנה המבכרת, אז הזמן לשאול, שיהיה הברכה בשלימות בלי להתענות, די בזמן האחרון, כיון שלפעמים מתאחרת. ולענין נדרים הולכים אחר זמן רביעה בינונית.

ועיין בספר ראשון לציון כאן, שהאריך לפרש עניין זה.

אמנם כתב, שצריך ליישב היאך יתפרש לשיטת הרמב"ם מה שהגמרא אומרת לעיל, שגשמים שירדו ז' ימים, אתה מונה בהן רביעה ראשונה שניה ושלישית.

וכתב השפת אמת, שהש"ך לא ראה את דברי הכסף משנה בהלכות תמנות עניים [פרק א' הלכה י"א], שמביא בשם פירוש המשניות

אמר רבי זירא: זמן רביעה שניה — נפקא מינה לענין נדרים⁽²⁷⁹⁾.

רב זביד אמר: זמן רביעה שניה — נפקא מינה לענין לקיטת זיתים.

דתנן: נאמר בתורה, שבזמן קצירת התבואה בשדה, צריך להניח לעניים לקט שכחה ופאה⁽²⁸²⁾. וכן בזמן לקיטת פירות האילן, צריך להניח פאה⁽²⁸³⁾ ושכחה לעניים.

עוד נאמר בתורה, שבזמן בצירת כרמי היין, צריך להניח את הפרט והעוללות⁽²⁸⁴⁾ לעניים.

ויש לנו לברר, מאימתי יהיו כל שאר בני אדם, אף שאינם עניים, מותרין⁽²⁸⁵⁾ בלקט

ב-1 דתנן: הנודר מדבר מה, שאסר על עצמו ליהנות ממנו, והגביל את הזמן ואמר "עד הגשמים", כגון שאמר: "קונם⁽²⁸⁰⁾ אם אהנה מדבר זה עד הגשמים", או שאמר: "קונם דבר זה עלי עד שיהו גשמים", אסור באותו דבר שאסר עליו עד שתתד רביעה שניה.

והטעם, כי בנדרים הולכין אחר הלשון הרגילה בפי בני אדם. ולפרק ירידת הגשמים הראשון אין רגילים לקרוא "גשמים", כי אין ירידתם מורגשת כל כך. ורק לירידת הגשמים השניה קוראים "גשמים", כי מאותו זמן הדרכים מתקלקלות ונמאסות בכוח וטיט

282. לקט — כשקוצר וכשעושה אלומות, לא ילקט את השבלים הנופלות, אלא יניחם לעניים. שכחה — שכח עומר בשדה, לא ישוב לקחתו, אלא יניחנו לעניים. וכן, אם שכח חלק מהקמה, ולא קצרה, לא ישוב לקצרה, אלא יניחנה לעניים. פאה — הקוצר שדהו, לא יקצור כולה, אלא יניח מעט קמה לעניים בקצה השדה. עיין ברמב"ם הלכות מתנות עניים בפירוט.

283. כלומר, כשלוקט פירות האילן, אין מלקט את כולן, אלא מניח מעט מהן לעניים.

284. פרט — גרגר אחד או שניים הנפרטים מן האשכול בזמן הבצירה, לא יטלם, אלא יניחם לעניים. עוללות — אשכול שאין לו כתף ואין לו נטף, דהיינו, שאינו מעובה כאשכול רגיל, ואין ענביו נוטפות זו על זו, אלא מפוזרות.

285. כתב הרמב"ם בפירושו המשניות [פאה פרק ח' משנה א']: אומר הכתוב בזה החלק הנעזב לעניים "לעני ולגר תעזב אותם".

279. תמה רע"א בגליון הש"ס, למה הגמרא לא אומרת גם שנפקא מינה לענין שכירות בתים, שהרי ברישא של המשנה שהגמרא מביאה לענין נדרים שנינו: "המשכיר בית לחבירו עד הגשמים, עד שתד רביעה שניה!"

ובגליוני הש"ס הקשה עוד, למה הגמרא לא אומרת שנפקא מינה לענין טומאה, שהרי שנינו במסכת טהרות [פרק ז' משנה ז']:"הבקעה בימות החמה — רשות היחיד לשבת, ורשות הרבים לטומאה. בימות הגשמים — רשות היחיד לכך ולכך". וכתב שם בפירושו הר"ש בשם התוספתא: "ואלו הן ימות הגשמים — משתד רביעה שניה!"

ולפי מה שהביא השפת אמת לעיל מיושב שפיר.

280. "קונם", הוא הלשון שבו אוסר אדם דבר על עצמו בנדר, כפי שמצינו בתחילת מסכת נדרים. עיין שם.

281. עוד פירש רש"י, שלשון "הגשמים" משמע שתי ירידות גשמים. והיינו, רביעה שניה.